

Позоришни ангажман Бранислава Ђ. Нушића

Уочи предстојећег Нушићевог јубилеја 140-годишњице рођења (1864-2004) “Драма” ће у овој рубрици доносити у наредним бројевима прилоге о најзначајнијем српском комедиографу 20. века како би подсетила меродавне да не превиде тако значајан датум за српску културу.

Како се 1924. прослављао Нушићев јубилеј у Новом Саду Сви југословенски позоришни центри, а и многи други градови, свечано су 1924. обележили 60 година живота и 40 година књижевног рада Бранислава Ђ. Нушића (1864-1938).

Сам Нушић је тим поводом написао своју Аутобиографију и отпочео објављивање својих Сабраних дела (у 25 књига). Централна прослава отпочела је у Београду 6. новембра 1924, 11. новембра у Скопљу, а два дана касније, 13. новембра, Нушићев јубилеј је обележен и у Новом Саду. Новосадској прослави присуствовао је лично Нушић чиме је увеличао свечаности које су њему у част биле приређене. Званични део прославе отпочео је академијом у свечаној сали Матице српске. Слављеника је поздравио Радивој Врховац, председник Матице. Затим је о Нушићевом књижевном раду говорио др Милан Петровић, професор новосадске Гимназије, а потом је глумац Милош Хаџи-Динић прочитао Нушићеву причу Министарско прасе. На крају свечаности Нушић се, Марко Мурат одушевљено поздрављен, краћом беседом захвалио организаторима и присутнима. Увече је прослава настављена у новосадском Народном позоришту.

Управник др Бранислав Војиновић одржао је поздравни говор и некадашњем управнику СНП-а предао, у име колектива Позоришта, лоровов венац с лентом. После тога изведен је колажни програм: једночинка Два лопова, сцена из Пута око света и Кнез Иво од Семберије. Славље је завршено на вечери у кафани Липа, приређеној у Нушићеву част. У прилици смо да објавимо говор др Бранислава Војиновића, сачуван у његовој заоставштини, захваљујући предусретљивости његове кћерке гђе Душице Маринковић, на чему јој се најсрдачније захваљујемо. “Уважени господине Нушићу, Данас, када се Ваше име слави на целом словенском Југу, када читава нација жели да Вам пружи признање и да захвалност за Ваш плодни и разноврсни рад завешта потомству, новосадско Народно позориште, приређујућ и прославу 40-годишњице Вашег књижевног рада, сматра се нарочито срећним што Вас види присутног и што му се даје могућност да радост коју Вам пружа овај дан подели вечерас са Вама. Као право позоришног човека и најбољег познаваоца позоришне вештине код нас, свако југословенско позориште има права да Ваше успехе сматра донекле и својима, али Новосадско, ако усвојите ту нашу малу себичност, у томе погледу има једно преимућство над осталим, јер сте Ви, поред тога што сте један од његових највише гледаних аутора, били и његов управник у доба и Ваше и његове најбоље снаге. Поред себе Ви видите вечерас неколико ветерана који су Вас тада помагали, а сада окружују срећни што један из њихове гарде и данас стоји на челу југословенског театра.

Ви сте један од необоривих доказа да наш народ не само да има услова за сарадњу на подизању општечовечанске културе, већ да ће он ускоро бити моћни фактор тога чина. Око 13.000 штампаних страна досадашњих Ваших дела, која се не само радо читају, већ највише читају – доказ су првенствено његове снаге, способне да се ускоро преточе у интелектуалну експанзивност најширих размера. Ви сте у томе правцу утрли пут онима који долазе. Успети да Вас преводе на своје језике Французи, Руси, Немци, Мађари, Чеси, Бугари, Италијани, није ли то част за цео наш народ који је иначе тако мало познат с те стране? Не само по обимности Ваших дела већ и по њиховој вредности, Ви не заостајете за великим светским књижевницима као што су Марк Твен, Жорж Куртелин и други. Не само Ваше духовите шале, у којима се над

наивношћу наших људи не свети неки себични судија, већ се са њом рачуна као са нужном последицом чији узрок лежи у самом поретку ствари, не само те незлобиве шале које се пишу ради здравог хигијенског смеха, већ и Ваше озбиљне, праве драмске ствари задахнуте су ведром идејом и спадају у драгоцену дела наше драмске књижевности. Један део данашње позоришне публике је живи сведок да Ви већ тридесет година безмало сами носите домаћи репертоар српских позоришта.

Многи од нас имао је прилике да се лично увери да позоришни људи на Западу и не познају другог имена сем Вашег када се у њиховом присуству поведе реч о српском националном репертоару. Поред тога једна од врло маркантних заслуга коју Вам специјално дугују наша позоришта је несумњиво та што сте својим здравим и веселим комедијама, цртајући крајње реалистички своје типове, успели да омилиите позориште баш оној широкој публици којој је без тога предстојала могућност да никада не осети лепоту позориш не илузије. Па не само Ваш књижевни рад да заслужује признање. Остаје још једна исто тако светла страна Вашег духа. То је одлучна и неуморна акција коју сте дивовски пронели кроз сву своју прошлост, организујући много друштава, националних и уметничких, која су била врло потребна нашем народу...

Постоји ли данас које позориште у држави у коме се није чула Ваша реч и пре ослобођења, а камоли за последњих пет година? – Не! Не постоји. Свуда сте Ви стигли да кажете коју реч, одржите конференцију или присуствујете својим премијерама. Као што геније за једну нацију или друштво не стиче своју пуну вредност ако сем својих књижевних, научних или филозофских дела не сарађује на њиховом добру и својом личном акцијом, која је најпре резултанта свих моћи једног духа, тако исто и Ви, уважени господине Нушићу, не бисте дочекали данас славу какву ниједан наш књижевник није дочекао пре Вас да нисте поред свог литерарног рада најактивније учествовали у нашем јавном животу. Наша је земља од увек била бунтовник, достојна сваког признања и поштовања.

Њој се не може приметити да је мазила своје велике људе. Врло често медиокритет је побеђивао генијалност, плетећи јој венце од трња. Док су Европљани са Запада нарочитим задовољством идеализовали своје идоле од крви и меса, дотле смо ми с пакосним задовољством мучили своје.

Ваш јубилеј пружа пуну сатисфакцију онима који су се могли попети на незаинтересовану висину и одатле посматрати Ваше данашње успехе увек мислећи на далеку будућност.

Ми који Вас ценимо и волимо, срећни смо што су Ваш таленат и Ваш дуги и плодни рад исправили тај рђави инстинкт и донели признање симпатично поздрављено с разних страна целог света где се чуло Ваше име. Све школске свађе, које су у живој успомени свију нас, морале су се, најзад, умирити пред дојеном српских књижевника кога данас читава нација пење на свој Олимп”.

Владимир Филиповић